

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ

CURRICULUM ȘCOLAR

CLASELE I – IX

Chișinău, 2012

Recomandată spre aprobare Consiliului Național pentru Curriculum la ședința Consiliului Științifico-Didactic al Institutului de Științe ale Educației (proces-verbal nr.7 din 31 mai 2012)

Echipa de autori:

Pogolșa Lilia, doctor, conferențiar universitar, Institutul de Științe ale Educației
Petrovski Nina, doctor, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
Samoilenco Valentina, lector superior, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
Uzicov Nina, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Ion Creangă”

Recenzenți:

Guțu Vladimir, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova
Cara Angela, doctor, **conferențiar universitar**, Institutul de Științe ale Educației

1. NOTĂ DE PREZENTARE

Preliminarii

Analiza multi-dimensională a conceptului privind educația cetățeanului din perspectiva politicilor democratice, incluzive și participative reclamă regândirea, reconceptualizarea conceptului școlii, în corespundere cu finalitatea majoră a educației sec. XXI: *a învăța să trăiești împreună cu ceilalți*. Această componentă se referă la deprinderea de a trăi împreună cu ceilalți, *prin dezvoltarea cunoașterii celuilalt, a istoriei sale, a tradițiilor și a spiritualității sale*”, obiectiv realizabil printr-o educație interculturală.

Din perspectiva cultivării și promovării acestor valori, rolul școlii este deosebit de important în transformarea diferențelor într-o șansă a dezvoltării personale și a comunității și, respectiv, diminuarea lor ca sursă de prejudecăți, tensiuni. Școala este chemată să ofere prin intermediul educației interculturale un model de conviețuire pașnică și constructivă într-o societate în care locuiesc împreună membrii mai multor grupuri etnice.

Or, Educația interculturală presupune o nouă metodologie axată pe integrarea în spațiul educațional a unor principii precum: *toleranța, egalitatea, complementaritatea valorilor, valorizarea specificului spiritual al valorilor locale atașându-le la valorile generale ale umanității*, valorificarea cadrului educațional în spiritul diversității, drepturilor omului, egalității de șanse, dialogului intercultural, promovării identității și cetățeniei.

Curriculumul de *Educație interculturală* este justificat din perspectiva următoarelor aspecte:

- Mediul educațional polietnic din Republica Moldova;
- Necesitatea pregătirii tinerilor pentru deschidere spre dimensiunea interculturală;
- Dezvoltarea capacității elevilor de a recunoaște constructiv diversitatea în variatele ei forme;
- Formarea tinerilor ca persoane capabile să aprecieze diferite culturi, care trăiesc împreună într-o societate interculturală, să respecte și să valorifice pozitiv diferențele culturale;
- Formarea și dezvoltarea la elevi a competențelor de a comunica, de a coopera și de a interacționa adecvat cu persoane, care aparțin diferitor culturi;
- Dezvoltarea competențelor de participare a tinerilor la îmbogățirea vieții comunității, prin schimbul de elemente identitare, dialog și implicare socială;
- Promovarea activă a valorilor sociale și individuale: respect, solidaritate, cooperare, echitate, toleranță, onestitate, demnitate, responsabilitate, spirit civic etc., pentru evitarea formării unor reprezentări eronate a diferențelor dintre etnii, rase, culturi, confesiuni etc.;
- Dezvoltarea competenței de a trăi împreună în bună conviețuire interculturală.

În elaborarea curriculumului la disciplina *Educație interculturală* au fost valorificate recomandările următoarelor documente internaționale și naționale:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului;
- Cartea Albă, privind dialogul intercultural, *Trăind împreună în demnitate*, adoptată de Consiliul Europei (Strasbourg, 2008);
- Declarația Miniștrilor Europeni ai Culturii, privind dialogul intercultural și prevenirea conflictelor (Opatija, Croația, 2003);
- *Declarația Principiilor Toleranței*, adoptată de statele membre ale Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (Paris, 1995);
- Constituția Republicii Moldova (Chișinău, 1994);

- Programul de activitate al Guvernului: Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare, 2011-2014;
- Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2014.

Curriculumul include următoarele componente:

- Notă de prezentare;
- Competențe generale;
- Valori și atitudini;
- Subcompetențe, sugestii de conținuturi, activități de învățare și evaluare;
- Sugestii metodologice;
- Sugestii de evaluare;
- Bibliografie.

➤ *Concepția didactică a disciplinei/repere conceptuale*

Curriculumului la disciplina *Educație interculturală*, se raportează la Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți, care conturează, pentru absolvenții învățământului obligatoriu, un „profil de formare european” orientat de formarea celor opt competențe cheie: *competențe sociale și civice, sensibilizare și exprimare culturală, comunicare în limba maternă, comunicare în limbi străine, spirit de inițiativă și antreprenoriat, competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii, competență digitală, a învăța să înveți*.

Diversitatea și complexitatea lumii contemporane se manifestă puternic în plan relațional și valoric interuman. „Satul global” este unul al intersecției culturilor, al redefinirilor identitare. Nevoia de a trăi și de a lucra împreună, de a ne cunoaște mai profund, de a ne înțelege și de a ne respecta reciproc a devenit imperativ într-o lume globală, în care se micșorează distanțele dintre Eu și Celălalt

Educația interculturală reprezintă o nouă dimensiune a educației contemporane. Societatea actuală prefigurează o intensificare a schimbărilor și transformărilor în toate domeniile, inclusiv cel educațional. Educația interculturală este educația relațiilor interpersonale, care implică membrii unor culturi diferite.

Scopul acestui tip de educație este de a facilita relațiile interculturale, de a contribui la formarea și intensificarea atitudinii de toleranță, de acceptare a celuilalt. Diferențele în raport cu celălalt vizează mai multe domenii: limbă, religie, practici sociale, de relaționare, vestimentare, alimentare, de petrecere a timpului liber, tradiții etc.. În funcție de acestea individul în interacțiune cu cel diferit de el poate să aibă un ansamblu de reacții complexe de natură cognitivă, afectivă, comportamentală. Aceste reacții pot fi de acceptare sau de negare.

Scopul de bază al educației interculturale este formarea și dezvoltarea competenței interculturale. Conceptul de competență interculturală vizează ansamblu de cunoștințe, abilități, aptitudini și comportamente, care îmbinate armonios și complementar permit rezolvarea adecvată a unor situații de interacțiune interculturală.

Competența interculturală se demonstrează prin soluționarea eficientă a problemelor, apărute în context intercultural. Competența interculturală include următoarele componente: cognitivă, afectivă și comportamentală. Componenta cognitivă presupune existența conștiinței culturale și interculturale adecvate. La acest nivel este implicată recunoașterea faptului că oamenii interpretează unul și același comportament în mod diferit. Componenta afectivă cuprinde tot ansamblu de atitudini de stimă, de recunoaștere, deschidere, valorificare, curiozitate față de celălalt. Componenta comportamentală implică capacitatea de a empatiza, de a tolera prezența celuilalt în permanență cotidiană, de a găsi și utiliza eficient modalități de adaptare și conviețuire armonioasă într-un mediu intercultural. Competența interculturală se formează prin intermediul activităților, realizate în mediul educațional formal, nonformal și informal.

Valorile incluse în finalitățile educației interculturale nu se pot realiza de la sine. Deschiderea față de celălalt, acceptarea acestuia, toleranța nu sînt înnăscute, ci se construiesc în personalitate prin demersuri educaționale sistematice. Din perspectiva cultivării și promovării acestor valori, rolul școlii este deosebit de important în transformarea acestor diferențe într-o șansă a dezvoltării personale și a comunității și de aici diminuarea lor ca sursă de prejudecăți, tensiuni și disconfort. Școala este chemată să ofere prin intermediul educației interculturale un model al conviețuirii pașnice și constructive într-o societate în care locuiesc împreună membrii mai multor grupuri etnice.

Scopul major al Educației interculturale: formarea și dezvoltarea la elevi a competențelor interculturale, civice, morale, de autocunoaștere și autorealizare în vederea asigurării șanselor egale în evoluția fiecărei personalități, indiferent de apartenența etnică; de integrare în societate prin intermediul reflecției critice asupra semnificației interculturalității.

COMPETENȚE SPECIFICE

1. Competența de respectare a practicilor democratice și ale drepturilor omului;
2. Competența de înțelegere, apreciere a valorilor culturii proprii și a valorilor culturilor etniilor conlocuitoare;
3. Competența de cooperare și valorizare pozitivă a diferențelor, de orientare în valorile culturii proprii și a etniilor conlocuitoare, întru creșterea gradului de toleranță și acceptabilitate;
4. Competența de soluționare a conflictelor interetnice în baza dialogului intercultural;
5. Competența de promovare în viața cotidiană a interesului și respectului față de valorile propriei culturi și a valorilor etniilor conlocuitoare.

VALORI ȘI ATITUDINI

Educația interculturală are drept bază axiologică și promovează următoarele valori și atitudini:

- Respect față de demnitatea umană și Drepturile Omului;
- Deschidere față de diferențele culturale;
- Empatie culturală;
- Spirit civic;
- Toleranță și înțelegere, acceptarea diferențelor de opinii, valori, credințe etc.;
- Atitudine pozitivă față de persoanele ce aparțin unor culturi diferite;
- Valorificarea constructivă a diferențelor culturale;
- Disponibilitate pentru colaborare și cooperare în cadrul dialogului intercultural;
- Rezolvarea pașnică a conflictelor.
- Respect față de valorile propriei culturi și a valorilor etniilor conlocuitoare.

Implementarea acestor valori va contribui la asigurarea șanselor egale în evoluția fiecărei personalități, indiferent de apartenența etnică; asigurarea dezvoltării multilaterale a personalității, în dependență de preferințele și oportunitățile individuale; asigurarea dreptului fiecărei etnii la educație și eliminarea obstacolelor de integrare în societate; asigurarea procesului de integrare pregnantă a personalității în societate; acceptarea diversității culturale în baza respectării demnității umane și a Drepturilor Omului, întru asigurarea unei conviețuirii pașnice autentice, într-un mediu polietnic.

Disciplina Educație interculturală va fi integrată în actualul sistem/proces educațional, care va fi realizată formal, informal, nonformal, astfel încât activitățile educative în școală vor fi completate cu activități în parteneriat cu familia, și comunitatea.

Repartizarea unităților de conținut pe clase și pe unități de timp
(*ciclul primar*)

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Numărul de unități de conținut pe clase	Numărul de ore pe an
	Științe socio-umane	I-a	4	34
		II-a	4	34
		III-a	4	34
		IV-a	4	34

Repartizarea unităților de conținut pe clase și pe unități de timp
(*ciclul gimnazial*)

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Numărul de unități de conținut pe clase	Numărul de ore pe an
	Științe socio-umane	V-a	6	34
		VI-a	6	34
		VII-a	5	34
		VIII-a	6	34
		IX-a	6	34

Subcompetențe, sugestii de conținuturi, activități de învățare și evaluare

Clasa I-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
<p>Inițiere în terminologia specifică educației interculturale;</p> <p>Identificarea diferențelor în baza unor modele concrete;</p>	<p>1. Patria mea – o grădină cu flori diferite, unde fiecare își are locul său sub soare (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baștina este a mea și a ta • Am prieteni diferiți 	<p>Interpretarea noțiunilor specifice prin cuvinte proprii;</p> <p>Exerciții de comparație pentru identificarea celor mai evidente diferențe.</p>
<p>Determinarea unor trăsături specifice culturii materiale și spirituale ale celui diferit de mine;</p> <p>Explicarea existenței diferențelor de culturi;</p>	<p>2. Vreau să știu mai multe despre tine (12)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Casa ta • Sărbătorile în familia ta • Bucatele de pe masa ta • Cîntece și dansuri populare 	<p>Exerciții de observare și cunoaștere a elementelor culturii materiale și spirituale a celui alt;</p> <p>Analiza existenței diferențelor culturale;</p> <p>Studii de caz în domeniu.</p>
<p>Aprecieri conviețuirii armonioase în grupuri multiculturale;</p> <p>Recunoașterea importanței unei coexistențe amiabile în comunitate;</p>	<p>3. Fiecare zi este frumoasă când suntem împreună (12)</p> <ul style="list-style-type: none"> • La școală • La distracții • Jocurile ne unesc • La sport 	<p>Discuții despre importanța conviețuirii armonioase în baza experiențelor proprii ale elevilor;</p> <p>Analiza unor situații conflictuale și căi eficiente de soluționare.</p>

<p>Manifestarea unor atitudini pozitive față de sine și față de celălalt;</p> <p>Demonstrarea unor comportamente amicale, de susținere și respect reciproc.</p>	<p>4. Sunt respectat, deoarece îi respect pe cei de alături (8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Putem avea idei și gânduri diferite • Diferențele ne unesc • Respectul reciproc – calea spre o prietenie trainică 	<p>Simularea unor situații reale după formula „Unde-i unul nu-i putere...”;</p> <p>Audierea poveștilor terapeutice relevante tematicii interculturale.</p>
---	--	--

Clasa a II-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
<p>Utilizarea corectă a noțiunilor specifice educației interculturale;</p> <p>Compararea diferențelor dintre persoane;</p>	<p>1. Țara mea – plai al oamenilor de diferite obârșii (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eu –fir de diamant în comunitate • Eu și ceilalți – împreună sau alături 	<p>Aplicarea elementelor de estimare a individualității;</p> <p>Exerciții de comparație a diferențelor dintre persoane.</p>
<p>Identificarea diferențelor în domeniul vieții materiale și spirituale;</p> <p>Respectarea diferențelor prin prisma cunoașterii;</p>	<p>2. Prin cunoaștere reciprocă ne înțelegem mai bine (12)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Te înțeleg pentru că te cunosc • Sărbătorile calendaristice și familiale • Obiceiuri cotidiene • Folclor 	<p>Exerciții de reflecție despre importanța cunoașterii celui diferit de mine;</p> <p>Analiza studiilor de caz în baza sărbătorilor, obiceiurilor, datinilor, folclorului etniilor conlocuitoare.</p>
<p>Determinarea caracteristicilor comunicării eficiente;</p> <p>Aprecierea rolului comunicării într-o comunitate interculturală;</p>	<p>3. Comunicare pentru conviețuire (12)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ne ascultăm și ne auzim • Comunicarea – cale spre apropiere • Comunicarea anihilează neîncrederea 	<p>Modelarea situațiilor de comunicare cu analiza lor;</p> <p>Exerciții de observare a obstacolelor în comunicare.</p>

<p>Recunoașterea necesității cunoașterii celuilalt pentru asigurarea respectului reciproc;</p> <p>Manifestarea interesului față de cultura celui de alături, prin comportamente constructive.</p>	<p>4. Interes și respect față de celălalt (8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Te respect și vreau să te cunosc mai bine • Diferențele, abordate pozitiv – punte de legătură în viața cotidiană 	<p>Organizarea activităților interculturale în clasă, sau la o paralelă de clase cu tematică interculturală - mese rotunde, șezători, festivaluri, iarmaroace etc.;</p> <p>Vizite la bibliotecile etniilor conlocuitoare, la muzeele sau expozițiile etnofolclorice.</p>
---	--	--

Clasa a III-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
<p>Utilizarea corectă a terminologiei în domeniu; Determinarea etniilor conlocuitoare în RM;</p> <p>Identificarea trăsăturilor specifice comunităților multiculturale;</p>	<p>1. Moldova – țară interculturală (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harta etnoculturală a Republicii Moldova • Neamul meu pe harta etnoculturală a Moldovei 	<p>Includerea terminologiei de specialitate în minidiscursuri;</p> <p>Studii etnoculturale pe hartă.</p>
<p>Cooperarea cu ceilalți pentru exemplificarea unor tradiții și obiceiuri;</p> <p>Determinarea specificului comunicării interculturale;</p>	<p>2. Cunoaștere reciprocă – diminuarea neîncrederii (12)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trăsături ale comunității interculturale • Stiluri de viață • Obiceiuri, tradiții, sărbători 	<p>Lecturi relevante;</p> <p>Studii ale operelor literare ale etniilor conlocuitoare.</p>
<p>Analizarea unor bariere în comunicarea de acest gen;</p>	<p>3. Comunicare interculturală – pentru o conviețuire armonioasă (12)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Specificul comunicării interculturale • Obstacole în comunicarea interculturală • Norme, ce facilitează comunicarea interculturală 	<p>Discuții cu component de dezbatere;</p> <p>Mese rotunde la tematica respectivă;</p> <p>Proiecte de grup.</p>
<p>Manifestarea unor atitudini și</p>	<p>4. Diferiți, dar egali pentru că suntem oameni (8)</p>	

comportamente de deschidere, respect și toleranță în cotidian.	<ul style="list-style-type: none"> • Sunt deschis pentru a recepționa diverse culturi • Sunt respectuos și tolerant față de ceilalți 	Participări la manifestații culturale ale etniilor conlocuitoare; Întâlniri cu persoane resursă.
--	--	---

Clasa a IV-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate; Identificarea în spațiu și timp a etniilor conlocuitoare din RM;	1. Moldova – țara interinfluențelor culturale (2) <ul style="list-style-type: none"> • Excursie în istoria problemei • Etniile conlocuitoare pe harta actuală a țării 	Exerciții pe hartă, lecturi intensive, excursii reale și virtuale.
Identificarea caracteristicilor unei societăți interculturale; Determinarea tezaurului cultural al etniilor conlocuitoare;	2. Prin cunoaștere – la solidaritate și coeziune în comunitate (12) <ul style="list-style-type: none"> • Tradiții calendaristice și familiale • Costumul popular • Diferențe culinare; medicina populară 	Investigații pe teren, vizitarea muzeelor și expozițiilor etnografice, studierea conținuturilor tematice.
Recunoașterea necesității dialogului dintre culturi pentru prosperitate comună;	3. Dialogul intercultural – calea spre coexistență (12) <ul style="list-style-type: none"> • Forme ale dialogului intercultural • Bariere ale dialogului intercultural • Înlăturarea prejudecăților și stereotipurilor 	Discuții dirijate, discuții Panel, interviuri, procese simulate, efectuarea sondajelor de opinii.
Manifestarea unui comportament de neacceptare a discriminării; Promovarea atitudinilor pozitive vis-a-vis de diferențe, prin prisma valorilor	4. Comportament intercultural adecvat – cale spre integrare în comunitate (8) <ul style="list-style-type: none"> • Spune „Nu!” discriminării etnice • Prin promovarea valorilor general-umane abordăm pozitiv diferențele 	Organizarea și realizarea activităților de promovare a nediscriminării și

general-umane.		abordării pozitive a diferențelor.
----------------	--	------------------------------------

Clasa a V-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
Explicarea noțiunilor de specialitate prin cuvinte proprii; Determinarea prevederilor normative în tematica respectivă;	1. Educația interculturală – educație despre diferențele dintre oameni. (2) <ul style="list-style-type: none"> • Diversitatea umană • Cel diferit de mine e prietenul meu • Educația interculturală în acte normative 	Exerciții de interpretare a noțiunilor de specialitate prin cuvinte proprii, activități de estimare a unicității și egalității personalității.
Identificarea în spațiu și timp a principalelor etnii conlocuitoare;	2. Etniile conlocuitoare pe harta actuală a Republicii Moldova (4) <ul style="list-style-type: none"> • Harta etnică a RM • Particularități ale etniilor conlocuitoare 	Exerciții de identificare pe hartă a amplasării principalelor etnii conlocuitoare.
Determinarea particularităților culturii materiale și spirituale ale etniilor conlocuitoare;	3. Modul de viață (12) <ul style="list-style-type: none"> • Îndeletniciri, locuințe • Gătitul, portul • Familia, obiceiuri și tradiții 	Studii în domeniu și investigații despre cultura materială și spirituală a etniilor conlocuitoare.
Identificarea componentelor esențiale ale moștenirii culturale comune; Analiza factorilor, ce au contribuit la apariția moștenirii culturale comune;	4. Moștenire culturală comună (6) <ul style="list-style-type: none"> • Părerile etniilor despre timp, spațiu, natură • Credințe și culte • Povești, legende, mituri • Viața religioasă și sărbătorile 	Chestionare, sondaje de opinii, mese rotunde, întâlniri cu persoane-resursă.

Formarea unei imagini pozitive a celuilalt prin intermediul comunicării;	5. Să-i cunoaștem pe ceilalți mai bine (4) <ul style="list-style-type: none"> • Diferiți dar egali • Să comunicăm pentru a ne înțelege • Spune „Nu!” discriminării etnice 	Prezentări orale și scrise, discuții dirijate, dezbateri.
Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de celălalt.	6. Respectul față de ceilalți începe de la respectul de sine (6) <ul style="list-style-type: none"> • Întruniri de integrare interculturală • A vedea pozitiv diferențele • Beneficiile acceptării celorlalți pentru mine 	Organizare și desfășurare a acțiunilor de promovare a atitudinii pozitive, de respect și toleranță față de diferențe.

Clasa a VI-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
Identificarea actelor normative internaționale și naționale cu referință la educația interculturală; Utilizarea adecvată a terminologiei de specialitate;	1. Bazele legislative ale educației interculturale (2) <ul style="list-style-type: none"> • Reflectarea diversității etnice în actele legislative • Consiliul Europei și problema minorităților naționale 	Exerciții de analiză a secvențelor actelor legislative.
Determinarea caracteristicilor etnoculturale esențiale în RM;	2. Istoria și geografia etnică a Republicii Moldova (4) <ul style="list-style-type: none"> • Istorie și perpetuare • Caracteristici etnoculturale 	Elaborarea prezentărilor orale și scrise; Mese rotunde cu genericul respectiv.
Analiza structurii polietnice în RM la etapa actuală; Elucidarea unor trăsături specifice a culturii materiale și spirituale etniilor conlocuitoare; Descrierea comparativă a modului de trai a	3. Mod de trai (12) <ul style="list-style-type: none"> • Activități economice • Case și acareturi • Bucătării naționale • Îmbrăcămintea • Familia 	Proiecte de grup, simulări, ore în muzeu; investigații în teren.

etniilor conlocuitoare în RM;	<ul style="list-style-type: none"> • Datini. Sărbătorile calendaristice și de familie 	
Explicarea sintagmei „Moștenire mentală comună”; Aprecierea moștenirii mentale comune pentru conviețuire în societatea interculturală;	4. Interculturalitate și moștenire mentală comună (6) <ul style="list-style-type: none"> • Folclorul copiilor • Ceremonii ale sărbătorilor religioase și de familie 	Joc de rol, portofoliu.
Determinarea caracteristicilor artei conviețuirii într-o societate interculturală;	5. A înțelege lumea în care trăiești (4) <ul style="list-style-type: none"> • Arta conviețuirii într-o societate interculturală • Respectul și deschiderea față de ceilalți • Învăț să fii tolerant • Puterea de a acționa împreună 	Exerciții de dezbateri; Discuție dirijată, întâlniri cu persoane-resursă.
Emiterea judecăților de valoare cu referință la respectarea egalității și demnității umane într-o societate interetnică; Manifestarea recunoașterii și acceptării diferențelor prin atitudine pozitivă și comportament; Promovarea în comunitatea școlară și locală a normelor de conviețuire interetnică.	6. Interes și respect față de valorile etniilor conlocuitoare (6) <ul style="list-style-type: none"> • Reacții față de alte entități culturale. (<i>stereotipuri, prejudecăți</i>) • Recunoașterea și acceptarea diferențelor • Aici și acum – ce putem face (<i>activități de integrare interculturală</i>). 	Expoziții de muzeu, minifestivaluri, iarmaroace.

Clasa a VII-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
Explicarea sintagmei de interculturalitate prin intermediul legislației internaționale și naționale; Identificarea compatibilității legislației naționale și internaționale în domeniul	1. Interculturalitatea în legislația internațională și națională <ul style="list-style-type: none"> • Declarația Universală a Drepturilor Omului • Actul final al conferinței de la Helsinki • Convenția despre Drepturile Copiilor • Constituția RM 	Exerciții de analiză a legislației internaționale și naționale.

interculturalității; Elucidarea cauzelor componenței polietnice în RM;		
Identificarea perpetuării etniilor conlocuitoare pe teritoriul RM;	2. Istoria etnogeografică în Republica Moldova <ul style="list-style-type: none"> • Cauzele componenței polietnice a Republicii Moldova • Istoria stabilirii și arealul de viață a etniilor conlocuitoare din Republica Moldova 	Exerciții de identificare a arealului de viață a etniilor conlocuitoare (<i>Harta-mută</i>).
Analiza comparativă a culturii materiale a etniilor conlocuitoare; Determinarea similitudinilor și diferențelor;	3. Acceptarea celorlalți prin cunoașterea culturii materiale <ul style="list-style-type: none"> • Locuințe • Bucătărie • Vestimentație 	Excursii tematice, expediții etnografice, studiu de caz.
Explicarea interdependenței dintre cultura spirituală și modul de a gândi și a fi a diferitor culturi;	4. Modul de a gândi și modul de a fi <ul style="list-style-type: none"> • Sărbători, datini și tradiții • Forme de realizare a spiritualității religioase. Alte culte • Practicile medicinei populare. Interacțiunea cu natura 	Proiecte individuale și de grup; Redactarea unor articole pentru ziar, portofolii tematice și ierbare.
Manifestarea respectului față de demnitatea umană în situații reale cu referință la reprezentanții etniilor interculturale; Promovarea în cotidian a drepturilor omului-baraj în calea stereotipurilor și prejudecăților.	5. Gîndim global, acționăm local <ul style="list-style-type: none"> • Educație interculturală - educație privind drepturile Omului • Comunicare nonformală - cale și instrument de conviețuire interculturală • Activism civic în relațiile interculturale 	Discuție <i>Panel</i> , Dialog socratic, <i>Flach-mob</i> -uri, sondaj de opinii.

Clasa a VIII-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
<p>Utilizarea în circumstanțe uzuale a terminologiei de specialitate;</p> <p>Recunoașterea principiilor interculturalității ca norme și valori ale unei comunități prospere și ale personalității proprii;</p>	<p>1. Interculturalitatea – dimensiune a educației pentru toți. (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diversitate și egalitate • Recunoașterea diferențelor entității culturale • Promovarea respectului de sine și diversitatea culturală • Rezolvarea pașnică a conflictelor interetnice 	<p>Elaborarea discursurilor orale și scrise cu utilizarea termenilor specifici; lectură ghidată;</p> <p>Acvarium.</p>
<p>Identificarea istoricului și perpetuării etniilor conlocuitoare pe teritoriul RM;</p>	<p>2. Geografia istorico-etnică a Republicii Moldovei (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Schiță istorico-geografică a RM • Dinamica hărții etnice a RM • Componenta etnografică a populației RM și densitatea ei 	<p>Exerciții pe hartă pentru recunoașterea arealului etnografic, exerciții de construire a frizelor și axelor cronologice.</p>
<p>Elucidarea principalelor componente și trăsături specifice ale habitatului diverselor etnii conlocuitoare;</p> <p>Relevarea constructivă a diferențelor de habitat;</p>	<p>3. Habitatul (8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ocupațiile tradiționale • Edificii • Alimentația tradițională • Vestimentația • Familia • Obiceiuri și tradiții 	<p>Portofolii, cercetare în teren, excursii tematice, studiu de caz, turul Galeriei.</p>
<p>Explicarea cauzelor constituirii mentalității colective;</p> <p>Aprecierea existenței mentalității colective, drept bază a conviețuirii armonioase în comunitățile interetnice;</p>	<p>4. Spiritualitate și mentalitate colectivă (8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cultura – rezultatul realității diferite • Creația populară orală • Credințe și culte • Medicina tradițională • Mentalități regionale 	<p>Chestionare, sondaje de opinii, întâlniri cu persoane-resursă, activități etnoculturale comune.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Recunoașterea moștenirii comune 	
<p>Determinarea specificului dialogului intercultural;</p> <p>Recunoașterea iminenței dialogului intercultural în soluționarea conflictelor interetnice și eliminarea reticențelor în mentalitate și comportament;</p>	<p>5. Dialogul intercultural (10)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deschidere față de ceilalți • Acceptarea comportamentelor diferite • Comunicarea ca mediere interculturală • Șanse egale în educație 	<p>Dezbateri, mese rotunde, conferințe de presă, spot-uri publicitare, proces simulat.</p>
<p>Promovarea prin activități concrete a comportamentelor de deschidere și acceptare a celuilalt; Integrare și ascensiune personală prin activități interculturale.</p>	<p>6. Interacțiune interculturală pentru beneficiul personal (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beneficiul personal al educației interculturale • Recunoașterea diferențelor culturale și promovarea integrării culturale autentice • Relevanța educației interculturale pentru munca de tineret • Activități de integrare interculturală 	<p>Concursuri, șezători, iarmaroace, minifestivaluri, activități de sensibilizare a comunității, Advocacy.</p>

Clasa a IX-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
<p>Identificarea principiilor, valorilor și normelor comportamentale, adecvate conviețuirii într-o societate interculturală;</p> <p>Realizarea necesității educației interculturale din perspectiva integrării europene;</p>	<p>1. Educația interculturală – proces de integrare socială (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procesul globalizării și diversitatea umană • Unitate în diversitate • Deschiderea față de diversitate și arta conviețuirii • Educație de calitate pentru toți • Perspectiva integrării europene și educația interculturală 	<p>Elaborarea comunicărilor, proiectelor cu tematică interculturală, lecturi intensive, grafice conceptuale, discuție ghidată.</p>
<p>Determinarea trăsăturilor esențiale ale societății interculturale;</p> <p>Recunoașterea existenței diferențelor în stilul de viață, tradiții obiceiuri;</p>	<p>2. Mediul polietnic din RM (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trăsături ale societății interculturale • Stiluri de viață, tradiții, obiceiuri 	<p>Ghid pentru învățare, SINELG; agendă cu notițe paralele.</p>

<p>Realizarea interdependenței dintre valorile general-umane și valorile interculturale; Acceptarea unei atitudini constructive față de diferențe prin intermediul toleranței și respectului;</p>	<p>3. Principii și valori ale societății interculturale (8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Respectul față de om ca valoare socială supremă • Diversitate culturală • Incluziune și coeziune sociale • Toleranță, solidaritate, respect față de diversitate 	<p>Interviu în trei trepte, Judecăți în triadă, mese rotunde.</p>
<p>Protecția patrimoniului literar și intelectual propriu și al etniilor conlocuitoare; Participarea persistentă și activă la activități de promovare a identității culturale proprii și a celorlalți;</p>	<p>4. Protecția și promovarea diversității culturale și dezvoltarea entităților specifice (10)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identitatea culturală proprie și a celorlalți • Diversitatea lingvistică ca mijloc de transmitere a culturii locale și autohtone • Patrimoniul intelectual și literar 	<p>Expoziții de muzeu, ore în muzeu, proiecte de grup, întâlniri cu personalități notorii de diverse etnii, prezentări de carte tematică.</p>
<p>Recunoașterea necesității permanenței și intensității dialogului intercultural pentru coexistență și evoluție într-o societate interculturală; Promovarea unor atitudini și comportamente constructiviste în raporturile cotidiene cu reprezentanții etniilor conlocuitoare;</p>	<p>5. Dialogul intercultural – element fundamental al conviețuirii sociale (6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încrederea în sine și atitudinea pozitivă față de propria identitate • Comunicarea interculturală • Idei, sugestii și comportamente diferite • Raporturi cu ceilalți 	<p>Dezbateri, lectură împotriva, Diagrama Venn, Graficul T, lucru în grup cu sarcină identică de realizare.</p>
<p>Proiectarea și realizarea acțiunilor de cooperare și parteneriat cu reprezentanți ai etniilor conlocuitoare.</p>	<p>6. Integrarea în societate prin interculturalitate (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea personală prin integrarea în comunitatea umană • Activități de soluționare a problemelor comunității; cooperare și parteneriat 	<p>Tehnica celor 5 De ce? Conferință de presă, planuri de acțiune, campanii de petiționare, activități cu caracter intercultural.</p>

SUGESTII METODOLOGICE

Formarea competențelor și învățarea valorilor în cadrul Educației interculturale se va realiza conform unor exigențe didactico-metodice, fundamentate științific, integrate în demersuri didactice coerente, eficiente, cu un pronunțat accent aplicativ.

Demersul didactic la orele de Educație interculturală va valorifica posibilitățile de integrare a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor acumulate de elevi la diverse discipline și dezvoltarea lor prin complementare cu anumite achiziții la orele de Educație interculturală. Pentru realizarea acestui deziderat este necesară atât o sincronizare a conținuturilor cu alte discipline (cum ar fi istoria, geografia, literatura, educația civică, filosofia etc.), cât și o conlucrare mai eficientă dintre profesorii acestor obiecte de studiu în vederea:

- plasării elevului în centrul procesului educațional;
- dezvoltării competențelor de comunicare, de lucru în echipă, spiritului de toleranță și empatie;
- dezvoltării motivației pentru învățare și pentru menținerea ei durabilă;
- orientării discursului didactic spre dezvoltarea continuă a abilităților și transformarea acestora în competențe;
- realizării interdependenței: competențe transversale, competențe generale, subcompetențe, obiective operaționale, sarcini de învățare, obiective și sarcini de evaluare;
- proiectării și realizării demersului didactic, reieșind din experiențele anterioare ale elevilor, întru asigurarea unei învățări durabile;
- includerea dimensiunilor interdisciplinarității, interculturalității și multiperspectivității în demersul educațional.

În cadrul Educației interculturale se va încuraja utilizarea strategiilor didactice care contribuie la dezvoltarea gândirii critice, la formarea spiritului civic, a capacităților și atitudinilor elevilor și la formarea competențelor vizate. Un rol important în acest context va reveni promovării principiilor *învățării autonome* (stimularea și formarea spiritului activ și de inițiativă; axarea pe selectarea materialului aplicativ în învățarea autonomă; exersarea continuă; axarea pe motivarea individului; depășirea sau evitarea situațiilor de conflict și stabilirea căilor de soluționare a lor; cultivarea toleranței și stimei față de alții; acceptarea și deschiderea pentru recepționarea valorilor culturilor etniilor conlocuitoare, a tradițiilor, obiceiurilor, culturii materiale și spirituale).

Ora de educație interculturală îi va permite elevului să lucreze pe cont propriu în achiziția de cunoștințe și aplicarea lor în practică. În aceste circumstanțe profesorul va utiliza, prin corelare chibzuită, acele strategii didactice pe care pedagogia postmodernă le pune cu generozitate la dispoziție și care vor fi selectate în dependență de mai mulți factori, printre care: obiectivele preconizate, vârsta vizată, preferințele de învățare ale elevilor, arsenalul propriu al profesorului etc.

Rigorile respective vor contribui la schimbarea calitativă a accentelor demersului didactic, iar profesorul din gestionar al procesului educațional va deveni un partener de încredere al elevului în dobândirea și acumularea cunoștințelor și în formarea lui ca cetățean democratic, capabil să conviețuiască într-un mediu polietnic.

SUGESTII DE EVALUARE

Complexitatea evaluării la disciplina *Educație interculturală* constă în faptul că o bună parte a sugestiilor de conținuturi poartă caracter, ce vin în contradicție cu stereotipurile și prejudecățile preconceptuate, de aici iminenta necesitate de a avea la dispoziție instrumente de evaluare eficiente, care ar permite o evaluare obiectivă a abilităților și atitudinilor elevilor, măsurarea evoluției și transformărilor la nivel de mentalitate.

Procesul de evaluare la disciplina *Educație interculturală* va pune accent pe:

- Prevalarea evaluării formative asupra celei sumative;
- Evaluarea cu preponderență a formării de atitudini și comportamente;
- Utilizarea frecventă a formelor de autoevaluare și evaluare reciprocă;
- Extinderea evaluării prin intermediul activităților în cadrul neformal în comunitatea școlară și locală;
- Autonomizarea evaluării, ce presupune monitorizarea propriei reușite.

Pentru a realiza evaluarea în cadrul orelor de *Educație interculturală* profesorul va lua în calcul corespondența dintre conținuturi, metodele de predare-învățare utilizate și modul de apreciere a rezultatelor învățării.

În perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe, se vor utiliza alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, forme și instrumente complementare, cum sunt: *proiectul, portofoliul, autoevaluarea, scale de atitudini, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor*.

Alături de modalitatea, devenită tradițională de apreciere a rezultatelor de evaluare în scris, sînt recomandate și lucrări de evaluare rezumativă, bazate pe activitatea de investigație a elevilor, binevenite la majoritatea unităților de conținut, cum ar fi: cultura materială, tradiții obiceiuri, datini, ceremonii, sărbători, subiectele cu referire la istoria locală. Lucrările de investigație pot fi atît individuale, precum și în grup, iar criteriile de evaluare pot fi elaborate împreună cu elevii, în felul acesta ei vor deveni monitorii propriei învățări.

În cadrul orelor de *Educație interculturală* se vor utiliza:

Eseul reflexiv – o creație proprie, care nu are pretenția de a epuiza subiectul recomandat. Eseul reflexiv este constituit din trei părți esențiale: enunțul problemei, analiza critică și concluziile. Elevul utilizează tema pentru a evidenția esența problemei, analiza critică a ei susținută prin exemple concrete și argumente justificate. Pentru ca elevii să poată selecta subiecte atractive este binevenit ca profesorul să propună mai multe generice de eseu.

Textul tematic – lucrare de proporții mici, rezumat, elaborat de elev la o temă anume, propusă de profesor, sau la alegerea elevului.

Corespondența – un mesaj, scrisoare adresată de către un elev unei personalități relevante.

Șezătoare, festival intercultural – activitatea de grup care presupune o pregătire anterioară laborioasă și care are drept scop interacțiunea culturilor etniilor conlocuitoare în cadre neformale.

Expoziție muzeografică – colectarea, sistematizarea și asamblarea obiectelor caracteristice diverselor etnii, a imaginilor, fotografiilor, desenelor și colajelor efectuate de elevi pentru organizarea unei expoziții la finele unei teme, capitol sau an de studiu.

Cercetarea individuală – activitate individuală a elevilor care trebuie încurajați să realizeze cercetări individuale, în funcție de nivelul lor de cunoaștere și de cadrul general al învățării, susținîndu-le în acest fel curiozitatea și inițiativa în colectarea de informații, precum și capacitatea lor de a identifica și analiza probleme interculturale.

Cercetarea de grup – activitate colectivă a elevilor prin care se încurajează grupurile de elevi, clasele și școlile pentru angajarea acestora în proiecte de cercetare sau în folosirea metodelor active, pentru a crea condiții de dialog și schimb de idei deschis și tolerant.

Proiectul de grup – activitate colectivă a elevilor, care are drept scop realizarea unui produs comun. Este o activitate de durată, constituită din trei părți componente: a) proiectare; b) informare, investigare, realizare; c) prezentarea publică a produsului final. Proiectele de grup au o rezonanță deosebită în cadrul studierii culturii materiale și spirituale a etniilor conlocuitoare. Produsul final ar putea fi mediatizat în presă ca articol sau publicat ca ediție aparte.

Portofoliul – metodă complexă, laborioasă și extinsă în timp, care are drept scop acumularea de către elev a produselor proprii, care vor fi prezentate public la anumite intervale de timp, anticipat coordonate cu profesorul.

Deoarece disciplina *Educație interculturală* implică formarea și dezvoltarea unor competențe direct corelate cu nevoile și oportunitățile vieții cotidiene, accentul se va pune pe componenta *savoir-être*, aceasta presupunând astfel de sarcini de evaluare, care să permită o estimare a dezvoltării personalității elevului în cadru educativ neformal: șezători, festivaluri, mese rotunde, organizarea de expoziții, selectarea materialelor de artizanat, a materialului etnofolcloric.

Nota rămâne un indicator de bază al reușitei, de aici – dependența elevului de notă și importanța obiectivității și transparenței ei. Trebuie de menționat, că în cazul nostru profesorul va lua în considerație atât produsul, cât și procesul – efortul depus de elev în obținerea rezultatelor evaluate.

BIBLIOGRAFIE:

A. Acte oficiale

1. Curriculumul școlar. Recomandări practice pentru predare-învățare-evaluare, Chișinău, 2001.
2. Convenția privind Drepturile Copilului
3. Recomandarea 20 (1997) a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei către statele membre cu privire la „discursul de ură”
4. Recomandarea 15 (2001) privind predarea istoriei în Europa în secolul XXI, adoptată de Consiliul Europei la 31 octombrie 2001 cu prilejul celei de a 771-a reuniuni a adjuncților de miniștri.
5. Recomandarea 12 (2002) a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei către statele membre cu privire la educația pentru o cetățenie democratică
6. Recomandarea 1880 (2009) Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind predarea istoriei în regiunile de conflict și post-conflict.
7. Declarația Universală a Drepturilor Omului, Adunarea Generală ONU, 10 decembrie, 1948

B. Literatură didactică

1. Anderson, W., Curs practic de încredere, Șapte pași spre împlinirea personală, București, Editura Curtea Veche, 1999.
2. Achiri, I., Bolboceanu A., Evaluarea standardelor educaționale, Print-Caro, Chișinău, 2009
3. Afanas A., Perspectiva interculturală asupra educației. În Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare. Chișinău Print Caso, 2011
4. Bărlogeanu L., ghid de politici interculturale. București, Humanitas, 2005
5. Bernat Simona – Elena. Educație multiculturală. Ghid metodologic. Cluj – Napoca, 2006.
6. Cartaleanu T., Cebotar p., Cosovan O., ș.a. Să ne cunoaștem mai bine. Centrul Educațional Pro Didactica, Chișinău, 2005
7. Cerghit, I., Neacșu, I., Prelegeri pedagogice, Editura Polirom, Iași, 2001.
8. Charles T., Jeanie L. Steele, Kurtis S. Aplicarea tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice, Chișinău 2003.
9. Chevalier J., Educație interculturală: concepte cheie și elemente de metodologie, în Institutul Intercultural Timișoara, Educație interculturală în comunități multietnice. Timișoara, 2002.
10. Chiș, V., Pedagogia contemporană, pedagogia pentru competențe, Cluj, 2005.
11. Ciobanu L., Pași către școala interculturală. București, Corint, 2000
12. Ciobanu O., Cozarescu M (coord.) Manual de educație interculturală. București ASE 2010.
13. Clarke P., Comunități de învățare. Școli și sisteme. Arc, Chișinău, 2002.
14. Cojocar V.Gh., Reforma învățământului, Știința, Chișinău, 2002.
15. Cojocar, V. Gh., Schimbarea în educație și schimbarea managerială, Chișinău, 2004.
16. Coșma T., (coord) O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea. Iași, Polirom, 2007.
17. Cucuș C., Educația. Dimensiuni culturale și interculturale. Iași, Polirom, 2000
18. Cucuș C., Pedagogie, Polirom, Iași, 1999, 2002, 2006.
19. Cucuș, C., Pedagogie generală, Editura Polirom, Iași, 2000.
20. Cucuș C., Pluralismul valoric și exigențele educației interculturale. În Didactica Pro, Revista de istorie și practica educațională, nr. 4-5 (20- 21) octombrie 2003.
21. Dickinson, A., P. Gordon, P. Lee, (eds.), Raising standards in history education, London, 2001.
22. Educație intelectuală în Republica Moldova. Arc, Chișinău, 2004.
23. Educație și învățământul 2015. Corint, București 2000.
24. Guțu V., Achiri I., Evaluarea curriculumului școlar, Ghid metodologic, Chișinău, 2009..
25. Guțu VI. (coord.) Psihopedagogie centrată pe copil. Chișinău CEP USM, 2008.
26. Keen E., Târcă A., Educație pentru cetățenie. Radical, București 1999.

26. Moscovici, S., Psihologie socială a relațiilor cu ceilalți, Iași 1998.
27. Musteață, S., (ed.), Educația cetățeniei democratice și toleranței prin intermediul istoriei. Ghid didactic. Editura Cartdidact, Chișinău, 2006.
28. Nedelcu A., Invățarea interculturală în școală. București, Humanitas, 2004.
29. Nedelcu A., Pedagogia diversității culturale – aspirații și rezoluții. București, Humanitas, 2005.
30. Nedelcu P., Fundamentele educației interculturale: diversitate, minorități, echitate. Iași, Polirom 2008
31. Nicola, I., Tratat de pedagogie școlară, Ed. Aramis, București, 2000.
32. Pătrașcu D., Gaștea R., Fantasma mentalității. Istorie, Sociologie, Psihologie, Andragogie, Management (Abordarea teoretică, metodologică, instrumentală și tehnologică) Tipografia Centrală, Chișinău 2011
33. Pătrașcu D., Pătrașcu L., Mocrac A.. Metodologia cercetării și creativității psihopedagogice, Știința, Chișinău 2003.
34. Plugaru Z., Paralache M., Educație interculturală. Sibiu, Psihimedia, 2007
35. Reardon, B., Toleranța-calea spre pace, Editura Arc, Chișinău, 2004.
36. Rey M., De la logica „mana” la logica de tip „inter”. Piste pentru o educație interculturală și solidară. În Dasen P. Perregaux C., Rey M., Educație interculturală. Iași, Polirom, 1997.
37. Stamatescu, M., Evaluarea valorilor și atitudinilor, S.A.I., serie nouă, vol XLVI, 2001.
38. Stoica, A. (coord.), Evaluarea curentă și examenele. Ghid pentru profesori, Ed. Prognosis, București, 2001.
39. Губогло. М.Н., Квилинкова Е.Н. Гагаузы. Наука. Москва 2011.
40. www.intercultural.ro Educație interculturală